

ธรรมะ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ถาม-ตอบปัญหาธรรม วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๒

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

พูดถึงธรรมะ ธรรมะเป็นสากล ถ้าธรรมะเป็นสากล ธรรมะเข้าได้ทุกที่ ธรรมะเข้าได้ทุกที่นะ แต่พูดถึงถ้ามันเป็นธรรมะของส่วนบุคคล มันเข้าใครไม่ได้ เข้าใครไม่ได้ เพราะมันเป็นธรรมะของเรา เราเข้าไม่ได้ ถ้าธรรมะเป็นสากล เห็นไหม ธรรมะเป็นสัจจะความจริง แล้วเป็นสากล มันไม่เป็นสากลธรรมดา

ถ้าเป็นธรรมจริง คฤติ เทวดา อินทร์ พรหม มาฟังธรรม ถ้าเทวดา อินทร์ พรหมนะ ใครจะไปแหกตาเทวดา อินทร์ พรหมได้ อย่างเช่น โสดาบัน พระโสดาบันเห็นไหม คฤติ ถ้าไม่เกิดอีก ๗ชาติ ไม่เกิดอีก ๗ชาติ มันเกี่ยวกับอะไร ? มันเกี่ยวกับเทวดานะ เกี่ยวกับภพชาตินะ เราจะไปตีค่าของเราเองไม่ได้

ถ้าเป็นธรรมะของเราเองเห็นไหม เราว่าเรารู้ธรรม เรารู้ธรรม ถ้าธรรมะของเรา เรารู้ธรรมนี้ เรารู้ของเราคนเดียว เหมือนกับเราเป็นนักโทษ เห็นไหม เราเป็นนักโทษ เราปฏิเสธคุก ปฏิเสธตาราง ปฏิเสธกฎหมายไม่ได้ ถ้ามันเป็นความบริสุทธิ์..ใช่ไหม กฎหมายก็บังคับเราไม่ได้ คุกตารางเอาไว้ขังคนทำผิด ถ้าเราไม่ผิดล่ะ? ถ้าใจมันเป็นธรรมเห็นไหม มันไม่มีเหตุผลจะต้องไปติดคุก มันไม่ผิดกฎหมาย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเป็นโสดาบันนะ ตั้งแต่สักกายทิฐิ วิจิกิจา สัตถัพพตปรามาส เห็นไหม นี่สักกายทิฐิ ความทิฐิมานะอันนี้มันไม่มี มันไม่ขวาง พอมันไม่ขวาง มันผ่านไปอย่างไร? เวลาไปเกิดเป็นเทวดาเนี่ย ทำไมเทวดาอริยมุขมีล่ะ? เราจะบอกว่ามรรคผลเรานี้มัน สะเทือนถึงเทวดา ถึงอินทร์ ถึงพรหม มันสะเทือนถึงชาติของมนุษย์ มันสะเทือนถึงนรกอเวจี นี่ไงมันเป็นสากลไง ถ้าเป็นสากลอย่างนี้ มันเป็นความจริง ความจริงเป็นสันติวิถีโก เป็นความจริงในตัวของมันเอง

ถ้ามันความจริงในตัวของมันเห็นไหม กฎหมายก็ไม่สามารถบังคับ เนียกรรมเวรกรรมไม่สามารถบังคับตรงนี้ได้ ถ้าเวรกรรมไม่สามารถบังคับตรงนี้ได้ เห็นไหม กัมมพันธู กรรมเป็นเผ่าพันธู กรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมมันบังคับเรา คำว่ากรรม เห็นไหม แต่ถ้าพอมันผ่านตรงนี้ไป สิ่งที่ยังบังคับไม่ได้ ถ้ากฎหมายบังคับไม่ได้ ทุกอย่างบังคับจิตดวงนี้ไม่ได้ เพราะจิตดวงนี้ไม่มีโทษให้กฎหมายบังคับ

จิตของเราถ้ามันรู้จริงเห็นไหม สักกายทิฏฐิ ความผิดของทิฏฐิ ความเห็นอันนี้มันไม่มี ถ้าทิฐิอันนี้มันไม่มีเห็นไหม มันเป็นสากล มันสะท้อนกันไปหมด นี่สัจจะความจริงเป็นอย่างนี้ ถ้าสัจจะความจริงเป็นอย่างนี้ ในการประพฤติปฏิบัติมันต้องเข้าใจสิ ทำไม เห็นไหม คุณสิ หลวงปู่มั่นทวดถามาฟังเทศน์ล่ะ? ทำไมหลวงปู่มั่นท่านเข้าใจล่ะ?

หลวงตาท่านพูดเอง ท่านบอกว่าท่านไปอยู่ที่หนองผือไซ้ไหม? อยู่ที่หนองผือไซ้มีคนเป็นโรคเสียดอกตายบ่อยมากเลย ตายแล้วตายเล่า เห็นไหม แล้วไม่มีพระ ท่านก็ต้องไปสวด สวดๆ ไป ท่านติดเชื่อโรคนั้นเองเห็นไหม พอติดเชื่อโรคเอง มันเป็นโรคเสียดอกเห็นไหม ผลที่สุดท่านก็มาภาวนาของท่าน แล้วภาวนาของท่าน เวลาภาวนามันวิตกวิจารณ์ขึ้นมาไง มันวิตกขึ้นมา มันวิตกวิจารณ์ของมันขึ้นมาเห็นไหม ไม่อยากตาย ยังไม่อยากตาย

นี่ไง มันเป็นสากลเห็นไหม ท่านบอกท่านยังไม่อยากตาย เพราะถ้าท่านตายไปมันยังคาอยู่ก็ไปเกิดเป็นพระอนาคามี ไปเกิดเป็นพรหมไง ก็ยังไม่สิ้นสุดแห่งทุกข์ เนียมันเป็นสากล มันรู้ใจ รู้ว่าถ้าตายอย่างนี้ไปเกิดเป็นพรหมนี่คือพระอนาคามี พรหม ๕ ชั้น ตั้งแต่ชั้นสุทธาวาสขึ้นไป แต่เมื่อยังไม่เกิด สิ่งที่ยังเกิดในใจมันมีเห็นไหม สิ่งที่ยังเกิดในใจยังมี มันยังมีเวรมีกรรมส่วนละเอียดบังคับอยู่

ถ้ามีเวรมีกรรมส่วนละเอียดบังคับอยู่ มันต้องใช้เวรใช้กรรมนั้น ถ้ามันใช้เวรใช้กรรมนั้นเห็นไหม มันถึงต้องประพฤติปฏิบัติต่อเห็นไหม ถ้าประพฤติปฏิบัติต่อเวลาจิตมันเสวยอารมณ์ แล้วมันปล่อยเห็นไหม เนีย ว่าง จิตมันเสวยอารมณ์ มันปล่อย เอ๊ะ! ถ้าว่างอย่างนี้ไม่ใช่พระอรหันต์หรือ? เห็นไหม อย่างนี้ก็ไม่เอา อย่างนี้ก็มีควมสงสัยเหมือนกัน

ความสงสัยว่าสิ่งนี้มันมีอยู่ สิ่งนี้มันมีผลทางกฎหมาย แล้วกฎหมาย คือ สังฆธรรม สังฆธรรมบอกว่าสิ่งนั้นผิดสิ่งนี้ถูก แต่ไม่รู้ว่าเป็นผิดหรือถูก แต่สงสัยเห็นใหม่ เพราะไม่รู้ว่าเป็นผิดไม่รู้ว่าเป็นถูก..อย่างนี้ไม่ใช่นิพพานหรือ? ไม่รู้ผิด รู้ถูก ถ้าไม่รู้ผิด รู้ถูก มันก็ต้องให้ศาลตัดสิน เพราะว่ามันมีผิดและถูกสองฝ่ายที่มันโต้แย้งกัน

แต่ถ้าเป็นความจริง มันไม่มีตรงนี้เลย ถ้ามันไม่มีตรงนี้ขึ้นมา สิ่งที่ไม่มีความตรงนี้เลยนี้สังฆธรรม มันเป็นสากลอย่างนี้ ถ้าผู้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันมีเหตุมีผลของมันขึ้นมา ถ้ามีเหตุมีผลของมันขึ้นมา มันเข้าได้หมดใจ แต่สิ่งนี้มันมีเหตุมีผลขึ้นมา เราว่าเราบรรลุธรรมกัน เราเข้าใจธรรมะกัน เราปฏิบัติธรรม ได้ธรรมกัน ได้ธรรมของใคร? ได้ธรรมของตัวเอง เราคิดของเราเอง เราคิดของเราเอง แล้วเทวดา อินทร์ พรหม เขารู้กับเราไหม?

แล้วถ้าเทวดา อินทร์ พรหม มันสื่อถึงกันนะ นี่ไง..เวลาธรรมะบอกว่า ถ้าเราจะสุกโต จะไปสุกโต คือ ไปดี ทุกอย่างเป็นความดี ปัจจุบันเนี่ย สุกโตมันถึงกัน ถ้าความดีปัจจุบันนี้ดี อนาคตมันดี ทุกอย่างมันก็ดีไปหมดเลย ถ้าปัจจุบันนี้มันไม่ดี ปัจจุบันนี้ดีแค่ครั้งๆ กลางๆ มันก็ให้ผลได้แค่นั้นล่ะ สุกโตเห็นใหม่ ถ้าสุกโต..เราเข้าใจ เรามีความสุข มีความเข้าใจในจิตใจของเราหมดเลย

ถ้ามีความเข้าใจในจิตใจของเราหมดเลย เทวดา อินทร์ พรหม รู้ มีคนถามบ่อยมากเลย บอกว่าหลวงปู่มันอยู่ในป่าเทวดารู้ได้อย่างไร? รู้สิ เพราะหลวงปู่มันบอกเทวดาจากเยอรมันมาฝั่งเทศน์นะ เทวดาจากเยอรมันมาฝั่งเทศน์ แล้วบอกจะรู้ได้อย่างไร? มันก็เหมือนจิตเรา พวกเราที่มีบอด มีบอดด้วยอวิชชา มีบอดด้วยความเห็นผิดของเรา นะ มันครอบงำไว้อยู่ มันครอบงำหัวใจนี่อยู่

แต่ในที่มีคนนะ อยู่ในป่าในเขามันมีคสนิทหมด ในป่าที่มันไม่มีไฟเห็นใหม่ มันจะมีคสนิทเลย แล้วถ้าหัวใจมันส่องแผ้วถั่ว.. แล้วหัวใจมันสว่างอยู่ดวงเดียว ทำไมเทวดา อินทร์พรหม จะไม่รู้ นี่เหมือนกันถ้าจิตใจมันมีความเศร้าหมองในใจ มันไม่สุกโตเนี่ยมันไปไหนไม่ได้หรอก นี่สังฆธรรม.. สังฆธรรมมันเป็นความจริง แล้วมันไม่ใช่ความจริงเฉพาะเรา ความจริงเห็นใหม่ ความจริงถ้าพูดถึงในการปฏิบัติ มันเฉพาะเรา เฉพาะเรา เพราะว่าเราต้องแก้ไขตัวเราเอง

ถ้าเราแก้ไขตัวเราเอง เรายังรักษาตัวเอง ถ้าตัวเราเอง เราสิ้นขบวนการเนี่ย มันเป็นปัจจัยตั้งมันรู้เฉพาะตนเห็นใหม่ รู้เฉพาะตนแต่.. แต่มันเข้ากับภพกับชาติ กามภพ รูปภพ อรูปภพ มันเข้ากันหมด มันเป็นไปได้หมด มันถึงกันหมดเห็นใหม่ เพราะจิตนี้เวลามันเกิดมันตาย มันเกิดตายแต่ละระดับ มันไม่สูญเปล่า มันเกิดตายแต่ละชั้น แต่ละตอนเห็นใหม่ เกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม เกิดคนรกอเวจี เกิดเป็นมนุษย์..มันเกิด

การเกิด ใจตัวนี้ที่เกิด ใจตัวนี้มันมีอยู่ในทุกสถานะเพราะเวลาไปเกิดใช้ใหม่ ปฏิสนธิจิตไปเกิดในสถานะนั้นๆ พอเกิดในสถานะนั้นๆ แต่เพราะเขามีอำนาจวาสนาของเขา เขาเลยไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เทวดา อินทร์ พรหมเนี่ย แล้วเขาก็มองเข้าใจเรื่องสภาวะของจิตได้ เพราะว่าเขาไม่มีร่างกายบังคับไว้เหมือนเรา เขามองมาที่เรา

เห็นใหม่เวลาเทวดา อินทร์ พรหม มาฟังเทศน์หลวงปู่มั่น เวลาเทศน์ครูบาอาจารย์เห็นใหม่ เพราะอะไร? เพราะจิตนี้มันสว่างมันส่องแล้ว จิตอันนี้มันไม่มีกิเลส ไม่มีอวิชชาครอบงำมันอยู่ เขาถึงมาฟังว่า แล้วทำอย่างไรถึงจะปลดปล่อยพวกนี้ออกจากใจได้ล่ะ? วิธีการที่จะปลดปล่อยออกจากใจเห็นใหม่ เวลามาฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ มาฟังเทศน์อย่างนี้ไง แต่ฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ เวลาฟังเทศน์แล้วแต่สูตรใครก็แล้วแต่

สูตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ใหม่? สูตรก็คือ สูตรที่ว่าเราจำมา เราจำหัวข้อนั้นมา แล้วอธิบายถูกไหม? เวลาพูดธรรมะเห็นใหม่ ว่าธรรมะเนี่ย ครูบาอาจารย์หรือพระทั่วไปก็พูดเหมือนกัน ใช้..พูดเหมือนกัน แต่เวลาอธิบายล่ะ อธิบายถึงเหตุผล อธิบายผิด คำว่าเหมือนกัน ใช้เหมือนกันในสูตร แต่วิธีการหรือการกระทำมันผิด มันไม่เข้าใจ มันอธิบายได้ผิดไป ถ้าผิดไป นั่นเขาเข้าใจผิด อธิบายผิด มันจะไปถูกได้อย่างไร? เพราะมันไม่มีความรู้จริง

ถ้าเป็นความรู้จริง พูดเหมือนกัน แต่อธิบายได้ถูกต้องด้วย อธิบายขยายความนั้น ได้ถูกต้องด้วย มาฟังเทศน์ มาฟังเทศน์ครูบาอาจารย์อย่างนี้ พูดถึงมรรคผล เห็นใหม่ ธรรมะ..ธรรมะเป็นสากล ธรรมะเข้ากันได้กับทุกสรรพสิ่ง ถ้าธรรมะเข้าได้ทุกสรรพสิ่ง มันถึงอาจหาญไป ความผิดในหัวใจนี้ไม่มีความเกี่ยวข้องของกิเลสของอวิชชา

แต่กว่าที่มันจะสะอาดบริสุทธิ์อย่างนี้ได้ มันต้องมาก่อน เพราะอะไร? เพราะพวกเราเกิดมาเป็นมนุษย์เห็นใหม่ เกิดเป็นมนุษย์เพราะอวิชชาพาเกิด ถ้าอวิชชาพาเกิด อวิชชาพาเกิดมาแล้ว แต่ในจิตมันมีสิ่งที่เราจะเลือก เราจะเลือกวิถีชีวิต เราจะเลือกการกระทำของเราว่า เราจะไปทางไหน ถ้าเราไปทางไหน เราเลือกที่นี้เราก็กังใจที่นี้ ถ้ากังใจที่นี้ มันก็จับกันที่นี้ได้

ถ้ากังใจที่นี้ไม่ได้มันก็ยังจับกันต่อไป ถ้ามันจับกันต่อไป ตัวจิตเนี่ยที่เรื่องอันนี้ ที่มีอวิชชา แล้วเรามาพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนอย่างไร? เรามีความเชื่อไหม? คุณสิ ทางโลกเขาจะทำงานกัน เขาต้องมีเครื่องมือเครื่องมือของเขาในการทำงาน ทุกวิชาชีพเขา ต้องมีเครื่องมือของเขา มันมีทางวิชาการของเขา แล้วพูดถึงเวลาเราประพฤติปฏิบัติละ! สิ่งใดที่มันเป็นสติปัญญา ที่ว่าสติปัญญา สติปัญญากัน มันสติปัญญา มา จากไหน? มันเอาอะไรมาเป็นสติปัญญา

สิ่งที่เกิดขึ้นมา มันก็เป็นกิเลสตัดหาความทะยานอยากทั้งนั้นละ แต่ถ้ามันเป็นสติปัญญาจริง สติปัญญาจริงมันต้องเข้ามาชำระจริง ธรรมะกังใจได้จริง ถ้ามันชำระจริงกังใจได้จริง มันเริ่มต้นพื้นฐานเป็นอย่างไร? พื้นฐานของมันต้องมีของมัน ถ้าพื้นฐานมันมี มันจะกังใจเราเข้ามานะ พื้นฐานของมันมี มันจะกังใจเข้ามา

เนี่ยที่ศาสนาเรียกว่าอภอกถาหาญ ที่พระพุทธเจ้าบอกไม่ให้เชื่อใครเลย ไม่ให้เชื่อใครเลย ไม่ให้เชื่อแม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อ เพราะความเชื่อแก้กิเลสไม่ได้ แต่เริ่มต้นมรรค ธรรมอย่างหายาบ ธรรมอย่างละเอียด เพราะถ้าธรรมอย่างหายาบๆ พวกเราเชื่อ เชื่อเป็นวัฒนธรรมประเพณีเลยนะ แล้วประเพณีท้องถิ่น แต่ละพื้นที่ก็ไม่เหมือนกัน

การเคารพบูชาวัฒนธรรมเห็นใหม่ เราควัฒนธรรมสิ เราเป็นชาวพุทธด้วยกัน นี่แหละ แต่ไปในพื้นที่เขาเคารพบูชาของเขา เราต้องให้เกียรติเขา เราให้เกียรติเขาเพราะความเชื่อ มันเป็นวัฒนธรรมของเขา มันเป็นประเพณีของเขา นี่ความเชื่อแก้กิเลสไม่ได้ แต่ความเชื่อทำให้คนมีหลักยึด ความเชื่อทำให้คนไม่ไหลไปตามกิเลส ไม่ไหลไปตามกระแสโลกเห็นใหม่

ดูกระแสโลกมันแรงขนาดนี้ คนที่มันไหลไปตามกระแสโลก ถ้าเรามีวัฒนธรรม ประเพณีของเรา มันจะยึดให้เราอยู่ใกล้พุทธศาสนา นี่วัฒนธรรมความเชื่อ แต่ถ้าเวลา ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาละ ความเชื่อแก็กิเลสไม่ได้ เห็นไหมกาลามสูตร ต่อเมื่อคนที่ มีหลักมีเกณฑ์แล้ว กาลามสูตรจะได้ประโยชน์มาก

แต่ถ้าเป็นกิเลสมันใช้ เห็นไหม พุทธศาสนาสอนให้ปล่อยวาง สอนให้เป็นความว่าง มันก็เลยเป็นจีลยอน้ำ เห็นไหมมันเลยใช้ประโยชน์ไม่ได้กับกิเลสไป พอกิเลสบอกไม่ให้เชื่อไม่ให้เชื่อ ไม่ให้เชื่อก็ไม่ทำอะไรเลย ไม่ให้เชื่อ มันบังคับไหมละ สีเลนะ สุขะ ดิงยันติ สีเลนะ โภคะสัมปะทา การจะถือศีล เห็นไหม ศีลมีโภคทรัพย์ ศีลทำให้เรามี โภคทรัพย์ ทำให้เรามีความสุข

เนีย มันต้องเชื่อมันต้องยึดไว้ก่อน มันยึดไว้ก่อน นี่ก็เหมือนกันความเชื่อเป็น อริยทรัพย์ เป็นศรัทธาให้เราเข้าพุทธศาสนา แต่ความเชื่อแก็กิเลสไม่ได้ ความเชื่อมันนะ ถ้าเป็นความเชื่อ เป็นวัฒนธรรมหรือ แต่เป็นวัฒนธรรมก็ยึดเลย เป็นกรอบเลย แล้วจะ แหกกฎวัฒนธรรมไม่ได้เห็นไหม คิดนอกกรอบ คิดนอกกรอบมันอยู่ตรงนี้ คิดว่า วัฒนธรรมมันอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติ เวลาเราเข้าสังคัม

แต่เวลาจิตเราเป็นละ เวลาเราขึ้นมาของเราในหัวใจ เราจะมีสูตรสำเร็จได้ไหม? เราต้องแหกกฎหมดเลย เวลาขึ้นของปัญญา หลวงตาพูดอย่างนี้นะ เวลาขึ้นของปัญญา ไม่มีขอบเขต เวลาขึ้นของศีลเห็นไหม ขึ้นของศีล ศีลคือปกติของใจ ขึ้นของสมาธิ สมาธิน้ำล้นแก้ว สมาธิได้แก่นั่นละ น้ำล้นตุ่ม มันอยู่อย่างนั้นละ แต่ถ้าเป็นขึ้นของ ปัญญานะ ไม่มีขอบเขตเลยเพราะกิเลสมันเป็นนามธรรมที่มันซุก มันซ่อน มันดิ้นรน มัน หาที่หลบที่ซ่อนของมัน เห็นไหม

เราถึงจะต้องมีสติปัญญาไล่ตามมันเข้าไป ไล่ตามมันเข้าไป ไล่ตามเข้าไปนะ ขึ้น ของปัญญาไม่มีขอบเขต มันคือวัฒนธรรมเป็นความเชื่อ เป็นขอบเขตที่ว่า ทำอย่างนั้นก็ ไม่ได้นะ ทำอย่างนี้ไม่ได้นะ แล้วเวลาคครูบาอาจารย์ของเรา โอ้โฮ! ธรรมนะ หลวงปู่มัน เวลาท่านพลิกเพลง เวลาจะต่อสู้กับมันนะ มันพลิกเพลง

นี่ก็เหมือนกันนะหลวงตาท่านบอกเลย คนเรานี้ปัญญาจะเกิดตอนจันทรอกนะ คนจันทรอกจันมูม อดอาหารนั่งตลอดรุ่ง เวลามันเข้าไปวิกฤตขึ้นมาปัญญามันเกิดนะ

มันจะต้องเอาตัวรอดให้ได้ มันพยายามจะเอาตัวรอดของมัน เนี่ยปัญญามันจะเกิด คำว่า พยายามเอาตัวรอด เพราะอะไร? เพราะจิตมันมีหลักมีฐานใช่ไหม? เพราะเราทำสมาธิ ขึ้นมา เราเคยนั่งต่อสู้กับเวทนาของเราเข้ามา แล้วเวทนามันเกิดขึ้นมาขนาดไหนล่ะ? ถ้าจิตมันมีกำลังเพราะว่ามันมีสมาธิขึ้นมา มันจะมีหลัก

ถ้าจิตไม่มีกำลัง เราต้องกลับมาพุทโธเห็นใหม่ การต่อสู้กัน ถ้าจิตใจยังไม่ เข้มแข็งพอ มันมีนักหลบ หลบก่อน หลบเพื่อให้มันไม่เจ็บช้ำชวด หลบเพื่อให้มันมีกำลัง ของมัน แต่ว่าถ้ามีกำลัง เพราะมีสมาธิเป็นพื้นฐานเข้ามา มันต้องเข้าเผชิญหน้า เข้า เผชิญหน้ากับมัน เข้าเผชิญหน้า นี่ไง ปัญญาจะเกิด เกิดต่อเมื่อมีวิกฤตินะ คนเราไม่ใช่โง่ หรือ

หลวงตาพูดประจำว่า คนเราไม่โง่นะ เวลาถึงคราวจำเป็นขึ้นมา มันหาทางออก มันดิ้นรนของมันจนได้ แล้วจิตมันมีกำลังของมันอยู่แล้ว จิตมันมีฐานของมันอยู่แล้ว เวลามันดิ้นรนของมันนะ ปัญญามันเกิด ถ้าปัญญามันเกิด นี่ไงมันไม่มีขอบเขต ขึ้นของ ปัญญาไม่มีขอบเขต มันจะลงดิ่งลงลึกขนาดไหน จะสู้กับมันขนาดไหน สู้กับมันแล้ว ถึงที่สุดเวลามันสู้เข้ามา มันเห็นผลไง

เวลาจักรมันหมุน ธรรมจักรมันหมุน พอจักรมันหมุนมันจะเห็นผลเลย โห ! มันว่างมันปล่อยางขนาดไหน ใ่ว่าง ๆ ๆ ที่เขาคูยกัน มันไม่มีเหตุมีผลรองรับ พอไม่มี เหตุมีผลรองรับ มันจะพูดแต่ว่าง พูดแต่ผล พูดแต่ผลจะเป็นอย่างนี้ ทำประโยชน์แล้ว เป็นอย่างนี้ ง่าย ๆ อย่างนี้ ไซ้ มันง่าย ๆ ก็เหมือนเราไปธนาคารนะ เห็นเงินธนาคารใหม่ แบนก์มันตั้งเป็นตั้ง ๆ เลยนะ ไม่รู้เงินใคร

นี่ก็เหมือนกัน ธรรมะของพระพุทธเจ้ามีหมด รู้หมด ว่าง ๆ มันรู้ไปหมด แต่ วิธีการที่ทำมันไม่มี แล้ววิธีการทำมันไม่มี มันมาจากไหน? มันเป็นไปไม่ได้หรอก แล้ว อย่างคนทำนะ อย่างพวกเราทำมาหากิน โอ๊ย! เก็บหอมรอมริบนะ ตระกูลใดประหยัด มัชยัสถ์ ตระกูลนั้นจะทรงตระกูลอยู่ได้ ตระกูลใดใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไม่รู้จักเก็บ หอมรอม ริบ ตระกูลนั้นจะทรงอยู่ได้ยาก

นี่เหมือนกัน จิตที่มีสติปัญญาที่มันรักษาของมัน หัวใจตระกูลใด? เพราะจิตมัน เกิดตาย เกิดตายมาในตระกูลใด? เนี่ยในพุทธศาสนา แล้วเรามีสติสัมปชัญญะสู้กับมัน

ขนาดไหน? ไตร่ตรองใคร่ครวญมาขนาดไหน? ตระกูลนี้เห็นไหม ตระกูลโสคาบัน สกิทาคามี อนาคามี ตระกูลสังฆะ ตระกูลของธรรม มันจะเกิดกับเรา

ถ้าตระกูลของธรรม มันจะเกิดกับเรา มันจะมีประโยชน์ มันจะมีประโยชน์กับเรา มาก เราถึงจะต้องทำอย่างนี้ เวลาจิตมันเป็น มันเข้าใจ ครูบาอาจารย์ของเราะมันเหมือน ทางโลกเห็นไหม ทางโลกเขาบอกว่าตายแล้วสูญ ชาตินี้ วิทยาศาสตร์นี้ตายแล้วไม่มี ทุกอย่างไม่มี แต่พวกเราผู้ที่ปฏิบัติมันเห็นใจ มันไม่สูญเพราะอะไรล่ะ?

มันไม่สูญเพราะว่า บุพเพนิวาสานุสติญาณ มันรู้เกิดรู้ตายอยู่แล้ว เห็นๆมัน จริตนิสัยมันเห็น ถ้ามันไม่เห็น มันจะแก้กิเลสได้อย่างไร? เพราะตัวกิเลสมันตัวมีคบอด ตัวบังตา ให้จิตมันไปเกิดไปตาย แล้วถ้าจิตมันไม่เกิดไม่ตายล่ะ? ไม่เกิดไม่ตายใน ๗ ชาติ เห็นไหม โสคาบันมันสัมพันธ์กับเทวดา มันรู้เลยว่า จิตนี้มันไปเกิดที่ไหน?

เพราะมันเป็นโสคาบันพื้! อืม..ถึงจะเกิดอีกรู้ว่าจะเกิดอีก แต่คนเรานี้ละ เราเป็น หนีเห็นไหม เราเป็นหนีแบบว่าหนีไม่มีตัวเลข โอ๊ย! ปวดหัวนะ คือจ่ายทั้งชาติ ก็ชาติก็ไม่หมด ตัวเลขมันไม่สิ้นสุด ดอกเบี้ยมันขึ้นตลอดเวลา แต่พอเขาจำกัดเลยนะ ประระโนม หนีพื้วะ! เอ็งจ่ายกูอีกเท่านี้ อีก ๗ ชาติ เออ..สบายใจขึ้นไหม? จากที่เราต้องจ่ายที่ว่าไม่มีขอบเขต ไม่รู้อะไรเลย กับเอ็งจ่ายอีก ๗ ชาติเท่านั้น พอแล้ว ๗ ชาติอยู่ที่ไหน มันรับรู้ได้

นี่ไง จิตของโสคาบันมันรับรู้ มันสื่อสัมพันธ์กับภพกับชาติ กับเทวดา อินทร์ พรหม มันเข้าใจได้เลย แล้วสกิทาคามี อนาคามี ยิ่งอนาคามีนี้ละ กามภพไม่เกิดอีกแล้ว หรือเกิดเป็นพรหม บอกว่ามีอันนี้ไม่มีแล้ว เพียงแต่ไม่มีมูลหนี้เลย เพียงแต่จะต้องเอา สัญญา เอาสิ่งต่างๆ มาที่มันร้อยรัดมาเช้นชื่อให้ลบล้างกันไป คือ ตัวภพ ตัวจิต

ตัวจิตเห็นไหม ถ้าเป็นพรหมมันไม่มาเกิดอีกแล้ว ไม่มาเกิดในกามภพ แต่มันไปที่พรหม พรหมนั้นมันสุขไปข้างหน้าไง จะไม่ย้อนกลับ ไม่มีย้อนกลับมา โสคาบัน สกิทาคามี ยังมีย้อนกลับมาในมนุษย์ ยังเกิดอยู่อย่างนี้อยู่ นี่ความสัมพันธ์ของมัน ความสัมพันธ์ของธรรมเห็นไหม ความสัมพันธ์ของสังขธรรม สังขธรรมถ้ามันมีอยู่ใน หัวใจ มันไม่ใช่เข้าใจแต่ภพชาติของมนุษย์ มันไม่ใช่เข้าใจแต่ภพชาติของเรา และภพ ชาติของเรื่องกิเลส กิเลสกับธรรม มันเห็นผลเลย

ผลมันเป็นอย่างนี้ ผลมันเข้าใจสภาวะแบบนี้ ถ้าผลมันเป็นอย่างนี้ ผลมันทำได้ขนาดนี้ พอได้ขนาดนี้ คุณไม่อย่างนั้นครูบาอาจารย์เราจะเทศน์สอนเทวดาได้อย่างไร? เพราะเทวดาเขาเป็นเหมือนเรา เทวดานี้เป็นปุถุชนนะ เทวดา อินทร์ พรหม เป็นปุถุชน เพียงแต่ได้สถานะ คือว่าเขาได้สถานะนั้นมา แต่เขาไม่รู้เรื่องธรรมะหรอก เขาไม่รู้ธรรมะว่าทำอะไรจะให้จิตมันพ้นจากกิเลส? แต่ละชั้นละตอนอย่างไร?

เพราะเขาเป็นปุถุชน เป็นเทวดาก็เป็นเทวดापุถุชน เว้นไว้แต่ผู้ที่ประพฤติกปฏิบัติ ได้โศดาบัน สกิทาคามี อนาคามีแล้วไปเกิดเป็นเทวดา เป็นเทวดาอริยเจ้า เกิดเหมือนกัน เห็นไหม เนี่ยสังโยชน์ สังโยชน์มัดจิต ถ้าไปเกิดเป็นเทวดา เทวดาอริยบุคคล ถ้ามาเกิดเป็นคนก็เกิดเป็นคนที่มอริยภูมิในหัวใจ คนที่มีอริยภูมิในหัวใจ เขาไม่ทำอย่างนั้นหรอก เขาไม่ทำผิดของเขาหรอก

แล้วถ้าเป็นสิ่งที่เข้ากระแส ถ้าเขาสะท้อนอย่างนั้น เขาปฏิบัติไป ปฏิบัติผ่านไป ได้เหมือนกัน เขาก็พ้นของเขาไปได้ แต่พ้นของเขาไปได้ เนี่ยการกระทำของเขาเพราะมันมีไอ้ นั้นเป็นพื้นฐาน นี่สังโยชน์มันอยู่ที่จิต แล้วสังโยชน์อยู่ที่จิตในสถานะไหนก็แล้วแต่ เรารู้ตรงนี้ไม่ได้ เรารู้สถานะของใจเขาไม่ได้ ใจ เว้นไว้แต่พระพุทธเจ้านี้ ถูกต้อง

แต่เขาเอง เขาก็มีความสำนึกในตัวของเขา จะเป็นเทวดา อินทร์ พรหม เพราะมันเป็นไปเองใจ เห็นไหมถือว่าศีลนี้มันเป็นวิริติ เป็นสมุจเฉทวิริติ มันเป็นโดยธรรมชาติ ศีลมันเป็นโดยธรรมชาติเลย ธรรมชาติของพระโศดาบันเห็นไหม ไม่ผิดศีลห้า ศีลไม่สัลลพตปรามาส ไม่ผิดในศีล เนี่ยพระโศดาบัน พระสกิทาคามี พระอนาคามี มันเป็นไปตามธรรมชาติของมัน เพราะเป็นธรรมชาติของมันเห็นไหม ไปเกิดในสถานะไหน มันก็เป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้น

สิ่งที่เป็นธรรมชาติอย่างนั้น นี่มันเป็นสถานะของจิตใช่ไหม? ถ้าจิตมันเป็นความจริงของมัน นี่สังธรรม ถ้าสังธรรมมันเป็นสากล มันอยู่ในลักษณะไหน? มันอยู่ในสถานะใด? มันเป็นตามความเป็นจริง ข้อเท็จจริงอย่างนั้น แต่ถ้ามันไม่มีเห็นไหม คุณสิ่งที่มีมันไม่มีขึ้นมา มันเป็นความเข้าใจของบุคคล เป็นความเข้าใจของกิเลสนะ ถ้ากิเลสมันเข้าใจอย่างนั้น มันก็เป็นสภาวะแบบนั้น

ถ้าจะเป็นสภาวะแบบกิเลส กิเลสมันก็อยู่..กิเลสมันก็ข่มหัวใจอันนั้นไว้ ครอบหัวใจอันนั้นไว้อยู่ได้นั้น นี่ไง ไม่สุคติ ไม่เป็นความสุขจริงนะ มันเป็นความสุขที่เกิดขึ้นมาโดยเราพยายามรักษา แล้วมันระแวง มันมีความระแวงนะ มันมีระแวง มีสิ่งที่ขอกใจอยู่ ถ้ามันมีความระแวงอย่างนั้น คนเราระแวงระวังตัวมันจะมีความสุขได้อย่างไร? มันไม่มีความสุขหรอก แต่ถ้ามันชำระล้างโดยสะอาดแล้ว นี่จะบอกว่าธรรมะเป็นสากล ไม่ใช่สากลเฉพาะภพชาติเรา

ถ้าเป็นภพชาตินะ ภพชาติของมนุษย์ ถ้าภพชาติของมนุษย์นะ หลวงตาท่านพูดคำนี้นะ ท่านบอกว่าเวรกรรมที่เรายังไม่ได้รับผลนั้น เพราะมีลมหายใจ ลมหายใจคือภพชาติของมนุษย์ไง คำว่ามีลมหายใจ ลมหายใจเข้า ลมหายใจออก ยังมีชีวิตอยู่เห็นไหม ชีวิตนี้ได้มาเพราะบุญ เรามีมนุษย์สมบัติขึ้นมา เราเกิดเป็นมนุษย์เห็นไหม พอเกิดเป็นมนุษย์ พอพ้นจากมนุษย์นี้ไป เนี่ยสิ่งที่เวรกรรม มันจะให้ผลตรงนั้น

อันนี้ภพชาติของมนุษย์ ภพชาติ ยังมีลมหายใจอยู่ ลมหายใจยังไม่ขาด มันก็ยังไม่เห็นผล แต่ลมหายใจขาดแล้วมันเห็นผล แต่ในปัจจุบันนี้มีลมหายใจอยู่ แล้วกิเลสมันบังตา กิเลสมันบังตามันไม่เชื่อ พอไม่เชื่อ มันก็แสวงหาตามแต่อำนาจของกิเลสค้นหาความทะยานเห็นใหม่ มันน่าเสียดายตรงนี้ น่าเสียดายชีวิตของเรา ถ้ามันทำได้จริง มันจะทุกข์ มันจะยาก มันเรื่องธรรมดาณะ มันทุกข์มันยากเพราะทุกข์นี้เป็นอริยสัจ ทุกข์นี้เป็นความจริง มันทุกข์มันยากอยู่แล้ว

ทุกข์ยากกับการดำรงชีวิต กับทุกข์ยากในการประพฤติปฏิบัติเราจะเลือกอะไร? ถ้าทุกข์ยากในการประพฤติปฏิบัตินะ เราก็ต้องต่อสู้ต้องดิ้นรนกับมัน ปฏิบัติกับมัน เนี่ยมันอยู่อย่างนี้ อยู่ที่วาสนาของคน ถ้าวาสนาของคนยืนยันได้ ปฏิบัติได้ มันก็ถึงที่สุดแห่งทุกข์ได้ ถ้าวาสนามันถึงที่สุดแห่งทุกข์ไม่ได้ มันเท่ากับสร้างอำนาจวาสนา บารมี

พระโพธิสัตว์เขาทำอย่างไร? พระโพธิสัตว์ที่เราเห็นเขาปฏิบัติต่างๆ ปฏิบัติได้ง่ายก็อยู่ตรงนี้ อยู่ตรงที่เรามีพื้นฐานที่เราสร้างไว้ เห็นใหม่ภพชาติสั้นเข้า กายนี้ก็สั้นเข้า ภพของจิต คุลี ความเร็วเห็นใหม่ ความเร็วของแสง ความเร็วของความคิด ความเร็วของ

ปัญญา ถ้าปัญญามันมีพื้นฐานเราสร้างบุญกุศลมา ปัญญามันเกิดกับเรา ปัญญามันมีหลัก มีเกณฑ์ขึ้นมา ปัญญามันจะทันกิเลสไป

กิเลสคืออะไร กิเลส คือ ตัณหาทะยานอยากที่ล้นฝั่ง ที่มันอาศัยความคิด อาศัย จันท์ ๕ ออกไปหาเหยื่อ แล้วถ้าปัญญามันทัน ปัญญาที่มันทัน มันก็ทันความคิดเรา ทันกิเลสตัณหาทะยานอยาก เอากิเลสเอาตัณหาทะยานอยากนี้ไว้อำนาจ เอากิเลสตัณหา ทะยานอยากเอาไว้อำนาจของเรา ต่อสู้กับมันเห็นไหม พอต่อสู้กับมัน มันก็ปล่อย มัน ปล่อย นี่ไงปัญญาอบรมสมาธิ

ปัญญาอบรมสมาธิใช่ไหม? ถ้าเราต่อสู้บ่อยครั้งเข้า บ่อยครั้งเข้า จนถึงที่สุด จนถึงที่สุดนะ มันจับได้ มันรู้ได้ มันต้องจับได้รู้ได้ก่อน คำว่าจับได้รู้ได้นี้นะ เวลามัน เห็นกิเลสไป มันเห็นกิเลสแต่เราไม่เห็นกิเลส กิเลสกับธรรมะมันเป็นอันเดียวกัน แล้ว มันออกไปแสวงหาผลประโยชน์ของมัน ออกไปหาผลประโยชน์นะ ผลประโยชน์คือ อะไร? ผลประโยชน์คือไม่ให้เราเห็นตัวมัน ผลประโยชน์คือ มันปล่อยให้เราไม่เห็นตัว มันนะ

เราก็ใช้ปัญญาของเราออกไป มันก็เป็นปัญญาธรรม ปัญญาธรรม ปัญญาที่ว่า ธรรมะที่ไม่เป็นสากลใจ ธรรมะที่ไม่เข้ากับภพชาติ ธรรมะที่ไม่เข้ากับรูปภพ อรูปภพ เพราะเทวดา อินทร์ พรหม ไม่รู้กับเราหรอก ไม่รู้ถึงคุณงามความดีนะ แต่รู้ในความหลง รู้ในความหลง

คูลี คูพาหิยะเห็นไหม ที่เรือแตกเข้าฝั่ง เขาสำคัญตนเป็นพระอรหันต์นะ พอเข้ามาในฝั่งเห็นไหม ชิเปลือยเข้ามางูงูไบไม้ ชาวบ้านเขาแตกตื่นว่าเป็นพระอรหันต์ เขา กราบไหว้บูชา เขากราบไหว้บูชา ตัวเองก็หลงลาภสักการะมันมาไง เทวดาที่เป็นเพื่อน เป็นเพื่อนกันเคยปฏิบัติมาด้วยกัน แล้วเขาไปเกิดเป็นเทวดานะ มาเตือนเลยเห็นไหม ถ้า เราหลง เราไม่เข้าใจ เราว่าเราหลงนะ เทวดาเนีย เทวดาเขารู้ถึงความหลงของเรา เทวดามาเตือนพาหิยะนะ เธอไม่ใช่พระอรหันต์ บัดนี้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดแล้ว ให้ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระพุทธเจ้าเห็นไหม

เขาถึงไปเฝ้าพระพุทธเจ้าแล้วไปขอฟังธรรม ไปขอฟังธรรมพระพุทธเจ้าเลย พระพุทธเจ้าบอกบิณฑบาตอยู่ฟังไม่ได้ คนเราชีวิตมันไม่แน่นอน เนี่ยพยายามขอ “เธอ

จรรู้สึกแต่ว่ารู้” คำว่ารู้สึกแต่ว่ารู้เนี่ย เห็นไหม คุณสิ เขาสำคัญตนว่าเป็นพระอรหันต์ เขาเคยประพฤติปฏิบัติมาตั้งแต่ที่หน้าผาตัดเห็นไหม เขาเคยประพฤติปฏิบัติกันมา เนี่ยขึ้นไปบนหน้าผาตัด ๕ คน แล้วถิบบันใดทิ้งเลย ถ้าใครสำเร็จแล้วให้เหาะลงมา ถ้าใครไม่ได้ให้ตายอยู่บนนั้น เนี่ยสำเร็จเป็นพระอรหันต์หนึ่งองค์ สององค์ แล้วอีกองค์เป็นพระอนาคามี ตายอยู่บนนั้น ๒ คน

ความอันนั้นเป็นพื้นฐานเห็นไหม เนี่ยสักแต่ว่า สักแต่ว่าเพราะ

๑. มีพื้นฐานมาจากจิต

๒. สำคัญว่าตนเป็นพระอรหันต์

มันมีหลักเกณฑ์มีอะไรของมัน สำคัญที่ว่าทุกอย่างสักแต่ว่า เราต้องมีหลักเกณฑ์ก่อน ถ้าเราไม่มีหลักเกณฑ์ เด็กๆ นี่ทุกอย่างสักแต่ว่า ไม่ต้องทำอะไรเลย ไม่ใช่! เด็กต้องมีการศึกษาก่อน ต้องมีความเข้าใจก่อน แล้วบอกว่ามันเป็นของประจำโลกนะ เราอาศัยมันเป็นประโยชน์เฉยๆ แต่ถ้าเด็กมันสักแต่ว่า สักแต่ว่าก็ของเรา ก็หิบบเอาเลยสิ ดิถุคุณนะสิ ของมันเป็นสักแต่ว่า เห็นไหมของในห้างสรรพสินค้ามันเป็นสักแต่ว่า ไม่มีเจ้าของนะ ไปหิบบเอาสิ ดิถุคุณ

สักแต่ว่ามันสักแต่ว่าในหัวใจ แต่ในเรื่องของโลกมันมีหลักมีเกณฑ์ของมัน พอสักแต่ว่า สักแต่ว่า ใจมันต้องมีหลักมีเกณฑ์ก่อนว่า สักแต่ว่าเห็นไหม เธอจมองโลกนี้เป็นความว่าง แล้วกลับมาตอนอัตตานุทิจุ อย่างเช่น เช่นบอกสมาธิก็ต้องมีผู้รู้สมาธิ ว่างก็เป็นผู้รู้ว่าง สติก็ต้องเป็นผู้รู้สติ ทุกอย่างมันมีความรู้ มีคนเป็นเจ้าของ มีความรับรู้ ไม่ใช่ว่าสติก็คือสติ แล้วก็มันเป็นวัตถุไปหมดเลย แล้วยกตัวเราออกไป ยกจิตนี้ออกไป ยกความสุขความทุกข์นี้ออกไป ไม่ยอมรับรู้กับอะไรเลย

แต่ถ้าเรามีสติปัญญา เรารับรู้สิ่งนั้นเป็นเรา สมาธิก็เป็นเรา เราเป็นสมาธิ ทุกอย่างเป็นเราหมดเห็นไหม มันมีผู้รับรู้ แต่ถ้าว่ากิเลสเป็นเราไม่ได้ กิเลสเป็นเรา ทุกอย่างเป็นเรา ทำอะไรไม่ได้เห็น้อยหมด ทุกอย่างทำอะไรลำบากหมด มันเป็นเรา เพราะเราอ่อนแอ พอเราอ่อนแอเห็นไหม แต่เวลาเราปฏิบัติธรรม ธรรมเป็นเรา เวลาธรรมเป็นเรา เรากลับไม่เห็นนะ เรารับรู้อย่างไร? เรามีความเป็นไปอย่างไร? นี่ใจมันมีสติปัญญาของมันขึ้นมา

เวลาปัญญาเห็นใหม่ เวลามรรคญาณ งานชอบ เพียรชอบ คำริชชอบ ท่านบอกว่าถ้ามีตัวตนขึ้นมามรรคสามัคคีไม่ได้ ไม่มีเรบวก ไม่มีเรบวกเห็นใหม่ เรารู้ถึงสมาธิ สมาธิเป็นสัมมา สัมมาเราไม่มีอยู่แล้ว เพราะตัวตนมันหลงกล หลงสมาธิได้ พอสมาธิได้ ปัญญามันเกิดขึ้น เนียมมรรคสามัคคี มรรคมันรวมตัวขึ้นมา ธรรมจักรมันหมุนขึ้นไป มันเห็นนะ คำว่าเป็นเราๆ มันเป็นการสื่อความหมายว่ามีสติ มีปัญญาควบคุม แต่ไม่ใช่เป็นเราด้วยความยึดมั่นถือมั่น

แต่ถ้าเป็นตัวตน มันเป็นเราเพราะความยึดมั่นถือมั่น ทุกอย่างเป็นเรา ทุกข์ก็เป็นเรา สรรพสิ่งก็เป็นเรา แต่สติปัญญาที่มันรู้ถึงสมาธิ รู้ถึงปัญญา มันไม่ใช่เรา มันรับรู้เป็นสัมมา สัมมาเป็นกลาง สัมมาเป็นรสรับรู้ แล้วปัญญามันเกิดขึ้นมา มันชำระกิเลสขึ้นมา มันเป็นประโยชน์กับการประพฤติปฏิบัติหมด นี้พูดถึงว่าถ้าธรรมะเป็นกลางเห็นใหม่ มันเข้าได้กับสังฆธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันเข้าได้กับองค์ครูบาอาจารย์ที่ประพฤติปฏิบัติโดยทางเป็นจริง

มันเข้าได้กับเทวดา อินทร์ พรหม ที่รู้เห็นผลตามความเป็นจริง เพราะเทวดา อินทร์ พรหม เขาก็มีเป็นเทวดาอริยมุนีนะ พรหมก็มีพรหมอริยมุนีนะ พระอนาคามีไปเกิดเป็นพรหมเยอะเยอะไปหมด การประพฤติปฏิบัตินะ คุณิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์เทศนาว่าการที่ เทวดาตรัสรู้เป็นแสนเป็นล้าน รู้บรรลุธรรมเป็นแสนเป็นล้านเห็นใหม่ แล้วเป็นแสนเป็นล้านนี้ก็เวียนตายในวัฏฏะเห็นใหม่

แล้วเราก็เวียนตายเวียนเกิดมาเหมือนกัน เราก็มีหลักมีเกณฑ์เหมือนกัน เราถึงได้ประพฤติปฏิบัติ เราถึงได้ตั้งใจทำความจริงของเรา เราจะตั้งใจแล้วเราประพฤติปฏิบัติของเราเพื่อให้ได้ผลตามความเป็นจริง ธรรมะให้มันได้สังฆธรรมอันนี้แล้ว สังฆธรรมอันนี้ เวลามันเกิดขึ้นมาเห็นใหม่ สันติภูมิจิโก ปัจฉัตตัง ชนมันเลยนะ จิตมันเป็นเอง ทุกอย่างเป็นเอง พอจิตเป็นเองเป็นอย่างไร? อรูปปรธรรม กุปปรธรรม

อรูปปรธรรม ศัพท์ปัจจุบันนี้ มันเป็นอรูปปรธรรม มันแปรสภาพของมัน มันเคลื่อนไหวของมัน มันเป็นไปของมัน โดยธรรมชาติของมัน เวลาประพฤติปฏิบัติไปนะ เป็นอรูปปรธรรม สิ่งของมันแปรปรวนตลอดเวลา มันพลิกกลับไปโดยที่ไม่แปรปรวนนี้ได้ ใช่มั้ย? มันมหัศจรรย์มาก สิ่งที่แปรปรวนเนี่ย นามธรรมเหมือนกันนี้แหละ มัน

แปรปรวนอยู่ตลอดเวลา เป็นอกุปปธรรม มันจะไม่เคลื่อนที่ มันจะไม่แปรปรวนอีกแล้ว ในขั้นของที่มันผ่านนะ แต่สิ่งที่เจริญขึ้น สกิทาคามีขึ้นไป นี่มันยังแปรปรวนอยู่ แต่มันก็พยายามประพฤติปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป

อกุปปธรรม ธรรมะเหนือธรรมชาติ ที่ว่าธรรมะเหนือธรรมชาตินี้ มันไม่มีใคร แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหรือใครก็ได้แต่จะถอดถอนไม่ได้ จะทำให้สิ่งนี้เคลื่อนขยับเคลื่อนจากสิ่งที่มันขึ้นไปแล้ว เป็นไปไม่ได้เลย ถึงจุดนี้แล้วต้องเป็นอย่างนี้ตลอดไป สิ่งนี้มันเป็นข้อเท็จจริงโดยสังขารของเขา ไม่มีใครไปทำให้เป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ ธรรมะมีอยู่ในธรรมชาติ ธรรมะมันเป็นเป็นอย่างนี้โดยธรรมชาติ มันมีของมัน โดยสังขาร

แล้วเราเองต่างหากปีนป่ายไปไม่ถึงจุดนี้ แล้วมันเป็นแบบนี้ไปไม่ได้ไง ธรรมะของเราเป็นธรรมะโลกๆ ไร ธรรมะของกิเลสไร แต่ถึงจุดนี้แล้ว เป็นอย่างนี้แล้ว ไม่มีใครจะไปทำเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้เลย สิทธิเสรีภาพ เสมอภาค เป็นภราดรภาพของแต่ละบุคคลที่เป็นอย่างนี้โดยธรรมชาติของมัน แล้วขึ้นไปถึงตรงนี้แล้ว เนี่ยธรรมะ ธรรมะนั้นเป็นอย่างนี้ โดยสังขารอย่างนี้ แล้วเป็นประโยชน์กับการประพฤติปฏิบัติ

มันเกิดจากใจเรานะ เกิดจากการกระทำของเรา เกิดจากความเข้มแข็ง เกิดจากความมุมานะ ฉะนั้นถึงว่าเวลามันทุกข์มันยาก ดูอย่างหลวงตาท่านพูดบ่อย พระโศณะ เดินจนฝ่าเท้าแตก พระจักขุบาลนะนั่งจนตาบอด ใ้เรื่องกรรมเก่าก็ส่วนกรรมเก่า เขาสร้างกรรมกันมาทั้งนั้น แต่ปัจจุบันเขาก็ทำของเขาเต็มที่ เวลาเราประพฤติปฏิบัติเอาตรงนี้มาเป็นกำลังใจ เอามาเป็นกำลังใจแล้วเราประพฤติปฏิบัติไป ให้ได้ข้อเท็จจริงให้ได้ ความจริงมา

ถ้าความจริงอันนี้ได้ขึ้นมาแล้ว มันเป็นความจริงแก่เราไป เราไม่ต้องไปเร่ร่อนกับใคร ไม่ต้องไปเชื่อใคร ไม่ถือนมกตสันข่า ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง สังขารเป็นที่พึ่ง แล้วเอาที่พึ่งอันนี้ให้ได้ แล้วที่พึ่งอันนี้มันเกิดขึ้นมา เนี่ยหน่อของพุทธะมันเกิดขึ้นมาจากใจของเรา หน่อแห่งพุทธะเกิดจากการประพฤติปฏิบัติ เกิดจากการกระทำ ไม่ต้องไปถือนมกตสันข่า ไม่ต้องไปพึ่งใคร เอาประโยชน์กับเราอย่างนี้เพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง